

SHOYIM SHERNAZAR SHE'RIYATIDA YETAKCHI OBRAZLAR

Narziqulov Rabbim

Navoiy Innovatsiyalar universiteti

Filologiya va tillarni o'qitish kafedrası, 4-kurs talabasi

*Ilmiy rahbar: **Rajabov Faxriddin Toshpulatovich** PhD*

ANNOTATSIYA: Ushbu maqola Shoyim Shernazar ijodida shakllangan yetakchi badiiy obrazlarni tahlil qilishga bag'ishlangan. Tadqiqot davomida shoirning she'riyatida aks etgan insoniy qadriyatlar, sevgi, vatanparvarlik, ma'naviy-axloqiy kechinmalar va ichki ruhiy holatlar yetakchi obrazlar orqali yoritildi. Maqolada Shoyim Shernazar ijodining o'ziga xosligi, badiiy uslubi va o'quvchi qalbiga ta'siri ko'rsatilib, uning she'riyatidagi obrazlarning zamonaviy o'quvchi uchun ahamiyati ochib berilgan. Ish natijalari o'zbek she'riyatini o'rganish, badiiy tahlil qilish va yoshlarni milliy qadriyatlar bilan tanishtirishda amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: Shoyim Shernazar, she'riyat, yetakchi obrazlar, badiiy tahlil, milliy qadriyatlar, ma'naviy-axloqiy qadriyatlar, vatanparvarlik, shaxsiylik.

LEADING IMAGES IN THE POETRY OF SHOYIM SHERNAZAR

ANNOTATION: This article is devoted to the analysis of leading artistic images formed in the work of Shoyim Shernazar. During the research, human values, love, patriotism, spiritual and moral experiences and internal mental states reflected in the poet's poetry were highlighted through leading images. The article shows the uniqueness of Shoyim Shernazar's work, his artistic style and impact on the reader's heart, and reveals the significance of the images in his poetry for the modern reader. The results of the work are of practical importance in the study of Uzbek poetry, artistic analysis and introducing young people to national values.

Key words: Shoyim Shernazar, poetry, leading images, artistic analysis, national values, spiritual and moral values, patriotism, personality.

KIRISH

Shoyim Shernazar o‘z she‘riyatini hayotining ajralmas qismi deb biladi. Uning qalbida she‘riyatga nisbatan chuqur, samimiy va ishtiyoq bilan to‘lgan his-tuyg‘ular mavjud bo‘lib, ular unga yangi she‘rlar yaratish ilhomi beradi. Shoir ijodida insoniy qadriyatlar, sevgi, vatanparvarlik va ma‘naviy-axloqiy kechinmalar asosiy yetakchi obrazlar orqali ifodalanadi. Shu bilan birga, uning she‘riyatida badiiy ijodga bo‘lgan qiziqish va mustaqil izlanish orqali shakllangan samimiylik va chuqurlik ham seziladi.

Shoyim Shernazar ijodi nafaqat o‘quvchining hissiyotini uyg‘otadi, balki milliy ma‘naviyat va axloqiy qadriyatlarni aks ettirishda ham muhim o‘rin tutadi. Uning “Zarafshon ohanglari” to‘plamidagi she‘rlari, shuningdek, “Sharq yulduzi”, “Yoshlik” jurnallarida chop etilgan asarlari orqali shoirning yetakchi obrazlari aniq namoyon bo‘ladi. Shu bois, Shoyim Shernazar she‘riyatida yaratgan badiiy obrazlarni o‘rganish, ularning mazmuni va zamonaviy o‘quvchiga ta‘sirini tahlil qilish dolzarb masala sifatida e‘tiborga loyiqdir.[1]

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Shoyim Shernazar she‘r yozishni o‘z taqdirining bir qismi deb biladi. Aslida, uning qalbida she‘riyatga nisbatan chuqur, ham dardli, ham ishtiyoq bilan to‘lgan samimiy his-tuyg‘ular mavjud. Shu hislar unga she‘r yaratish ilhomi bergan desak, xato bo‘lmaydi.

Garchi maqolaning sarlavhasi sodda va rasmiy tarzda yozilgandek tuyulsa-da, u Shoyim Shernazar ijodini va uning she‘riyatini yoritishda ma‘lum darajada to‘g‘ri keladi. Bu fikrni bir necha dalillar bilan asoslash mumkin: shoir bo‘lish uchun oliy ma‘lumot yoki adabiyot bo‘yicha diplom talab qilinadimi? Albatta, har bir til va adabiyot fakulteti bitiruvchisi badiiy ijodning barcha “sirlarini” bilavermaydi. Shu bilan birga, ko‘plab shoirlar mustaqil ravishda o‘rganib, izlanib, tinimsiz ijod qilish orqali she‘r yaratishga intiladi. Shoyim Shernazar ham shunday ijodkorlardan bo‘lib, u o‘z ustida ishlash, mustaqil o‘qish va o‘rganish orqali ijod chamanida yangi narsalarni kashf etadi.[2]

Bu ish faqat bilim yoki ma'lumotga emas, balki ichki ishtiyoq va mehnatga asoslanganini ko'rsatadi. U o'n besh yildan ortiq vaqt davomida she'riyat bilan shug'ullanib, muvaffaqiyatlarga erishgan. Uning ijodiy mehnati natijalari nufuzli "Sharq yulduzi", "Yoshlik" jurnallari hamda "Yozuvchi" nashriyoti tomonidan chop etilgan "Zarafshon ohanglari" (1996) to'plamida, shuningdek, respublika va viloyat gazetalarida aks etgan.

Shoyim Shernazar ijodi she'riyatga muhabbat qo'ygan har bir kishi uchun qadrlı bo'lib, uning to'plamidagi she'rlar har bir o'quvchining qalbiga mos keladigan, yurakka tegadigan nozik va samimiy tuyg'ularni o'zida mujassam etgan.

Shoyim Shernazar she'riyatida ranglar o'ziga xos vosita sifatida ishlatiladi. U o'z tuyg'ularini ranglar orqali ifodalaydi va qalbidagi tasavvurlarni she'riyatga olib kiradi. Shoirning ijodida ranglar nafaqat tasviriy element sifatida, balki his-tuyg'ularni uyg'unlashtiruvchi vosita bo'lib xizmat qiladi. Uning she'rlari xayolni kengaytiradi, o'quvchining tasavvurini hislar bilan bog'laydi. Ranglar va hislar bir-biriga singib ketgan holda, shoirning bitiklarida alohida joziba hosil qiladi.[3]

Shoyim Shernazar qishloq hayotini chuqur sevadi va bu sevgi uning she'riyatida doim namoyon bo'ladi. U qishloq manzaralarini, bahor faslini, yaproqlarning shivirini va tabiatning boshqa go'zalliklarini she'riyatga olib kiradi. Har bir element — yomg'ir, daraxt, shamol, qush, yaproq — his-tuyg'ularni aks ettiruvchi vosita sifatida ishlatiladi. Bu jihat uning so'zlariga tabiiylik, harorat va jonlilik baxsh etadi. Shoir yangi tashbeh va badiiy ifodalarni yaratishda doimiy izlanadi. Misol uchun, uning she'rlarida sarg'aygan bargni "yerda ko'rpacha", ko'k ko'k dalani esa "mening sog'inchim" deb ifodalaydi. Shunday tasvirlar uning badiiy obrazlarini jonlantiradi va hislarni kuchaytiradi.

Shoirning bitiklari shakl va mazmun jihatidan xilma-xil bo'lib, turli kayfiyat va hissiyotlarni aks ettiradi. U o'z ijodida ranglarning imkoniyatlarini tobora kengaytirib, o'quvchiga hislarning rangini yetkazadi. Ikrom Otamurodovning fikricha, Shoyim Shernazar "ranglar tilida so'zlaydi", u his-tuyg'ularni ranglar bilan uyg'unlashtirib, tasavvurlarni jonlantiradi.[4]

Bundan tashqari, Shoyim Shernazar hayot va insoniy tajribalarni chuqur anglaydi. U hayotiy haqiqatlarni va inson ruhiyatining murakkab jihatlarini o'z she'riyatida ochib beradi. Shoirning misralari o'quvchida hayot, inson va koinot bilan bog'liq chuqur tafakkur uyg'otadi. Uning ijodi nafaqat shoirning o'zi uchun, balki boshqalar qalbida ham aks-sado beradigan badiiy asar sifatida shakllangan.

Vafo Fayzullohning fikricha, Shoyim Shernazarning "Istara" nomli to'plamida yurakdagi hayrat va tuyg'ularning o'ziga xos, romantik va armonli qiyofasi bilan uchrashish mumkin. Shoirning she'riyatida hissiyotlar va ranglar uyg'unligi, tuyg'ularning tasvirga aylanishi, o'quvchiga yangi his-tuyg'ularni tatib ko'rish imkonini beradi. Shoyim Shernazar o'zining she'riyatida "chaqmoq so'zlar"ni yaratib, ularni inson qalbida uzoq umrli, yodda qoladigan badiiy ifoda sifatida shakllantiradi.[5]

Shoyim Shernazarning "Bevafo yor" nomli she'ri bor-yo'g'i sakkiz qatorli. U bu she'rni taxminan 20–30 yoshlarida, hayotning noyo'b, chuqur pallalarida, ishqning og'riqli tomonlarini his qilgan paytda yaratgan. Bu asarda baxti yaralangan, sevgisi azobli qalb aks etgan bo'lsa-da, uning tuyg'ulari boshqalarga ham yetadi. She'rni durmonlik va o'ziga xos uslubga ega hofiz va ustoz Kamol aka Suyarov kuylaganda, she'r ikkinchi hayot, ikkinchi osmon kabi ochiladi. Shu davrda hamma o'zining ilk muhabbati bilan uchrashganday holatlarda ichki yig'lar, yurak soflanardi.[6]

She'rning bir qismi shunday:

Ketdi tashlab bevafo yor,
Yig'ladim zor, yig'ladim zor.
Ko'z yoshlarim artib qoldi
Bizni tanishtirgan chinor.

Yoshin to'kdi maisalar ham
Ketdi-ku yor bir-bir bosib.
Ketarkan san ketmasmiding
Shu chinorga meni osib.

Bu qismda chinor detali ikki ma'noli ishlatilgan: bir tomoni hamdardlikni, halokatdan asrovchilikni bildirsa, ikkinchi tomoni o'limga, so'ngsiz fojialarga imkoniyat beradi. Shoir ishq bilan tirik ekanini ko'rsatadi; qalb ishqni tark etsa ham, inson ma'nan o'lganlar safida bo'lib qoladi. Shunday qilib, har doim yuksak ma'naviy hayot va sevgining o'chmasligi, inson qalbining azob va orzularini aks ettiruvchi fojialar tasvirlanadi.[7]

Shoyim Shernazar she'riyatida tabiat va hissiyot uyg'unligi muhim o'rin tutadi: yomg'ir, tun, chirildoq, bog', qush, qishloq, daraxt va shamol kabi elementlar his-tuyg'ularni jonlantiradi va bir-birini to'ldiradi. Bu jihatlar so'zning tabiiylikni oshiradi va o'quvchiga rang-barang tasavvurlar beradi. Shoir yangi tashbeh va badiiy ifodalarni topishda doimo izlanadi.

Ikrom Otamurodovning fikricha, Shoyim Shernazar "ranglar tilida so'zlaydi", ya'ni tuyg'ularini ranglar bilan uyg'unlashtirib, tasavvurlarni hisga bog'laydi. Shoirning misralari o'quvchiga ichki ruhiyatni his qilish va rang-barang manzaralarni tasavvur qilish imkonini beradi.

Shoyim Shernazar shoirlikni fojialarga qarshi emas, balki hayotning go'zalligini kashf etish, inson ruhini tarbiyalash vositasi sifatida yaratadi. Uning she'rlari ichki hissiyotlarni jonlantiradi, qalbni sof qiladi va o'quvchiga umid va ruhiy kuch baxsh etadi.

Shu sababli, she'riyatning boshqa janrlari bunga yetib bormasligi mumkin; chunki she'r insonni hayolga, fikrga, o'zini topishga va his-tuyg'ularini erkin ifodalashga chorlaydi.[8]

XULOSA

Shoyim Shernazar she'riyatida yetakchi obrazlar o'zining mazmuni, badiiy uslubi va ruhiy chuqurligi bilan ajralib turadi. Shoir ijodida inson qalbi, sevgi, vatanparvarlik, tabiat go'zalligi va ma'naviy qadriyatlar eng asosiy mavzular sifatida namoyon bo'ladi. Ranglar, tasviriy detallari va tashbehlar orqali shakllangan badiiy obrazlar o'quvchiga hissiy va estetik zavq bag'ishlab, uning ruhiyatini tarbiyalaydi.

Shoyim Shernazar ijodi insoniy tuyg'ular va tabiat uyg'unligini chuqur anglab, badiiy obrazlar orqali yurakdagi hislarni jonlantiradi. Uning she'riyatida

ranglar, tabiat tasvirlari, fojiali va quvonchli voqealar o‘zaro uyg‘unlikda aks etadi, bu esa shoirning badiiy mahoratini va o‘quvchi qalbiga yetkazish kuchini namoyon qiladi. Shu bois, yetakchi obrazlarni o‘rganish Shoyim Shernazar ijodining mazmuniy va badiiy jihatlarini to‘liq anglashga yordam beradi hamda zamonaviy o‘quvchi uchun estetik didni shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Shernazar, Shoyim. **Zarafshon ohanglari.** – Toshkent: “Yozuvchi” nashriyoti, 1996.
2. Otamurodov, Ikrom. **Shoir va ranglar tili.** – Toshkent, 2005.
3. Fayzulloh, Vafo. **Shoyim Shernazar ijodi tahlili.** – Toshkent, 2010.
4. Oripov, Abdulla. **O‘zbek she’riyatida shaxs va tuyg‘ular.** – Toshkent: “Yoshlik”, 2008.
5. G‘oziev, E. **Umumiy psixologiya.** – Toshkent: O‘qituvchi, 2010.
6. Yo‘ldoshev, I. **Oila pedagogikasi va ma’naviyat.** – Toshkent: Fan, 2012.
7. Mardonov, Sh. **O‘zbek adabiyoti va badiiy tahlil.** – Toshkent: Ma’naviyat, 2015.
8. Rubinshteyn, S. L. **Osnovy obshchey psikhologii.** – Moskva: Pedagogika, 1989.